

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemati, za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold., za četrt leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četrt leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijakke velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr. Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“. Opravištvu, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Govor slovenskega poslanca dr. Vošnjaka

v 42. seji drž. zbora 26. marca 1874, za slovenske srednje šole.

Dovoljujem si, sledečo resolucijo predlagati: „Visoka zbornica naj visoko vlado pozove, da na onih srednjih šolah, katere država vzdržuje v notranje-avstrijskih deželah v Primorji in v Trstu, one premembegledé učnega jezika naredi, katere so po drž. osnovnih postavah in po pravičnosti do slovenskega prebivalstva teh dežel potrebne.“

Da to resolucijo z razlogi podprem, opozorujem na mnoge nasvete in interpelacije, katere so stavili poslanci slovenske narodnosti v deželnih zborih v Gradcu, v Ljubljani, v Gorici, v Trstu in v Celovci skoro v vsaki sesiji, gledé praktičnega izvedenja narodne ravnopravnosti na onih ozemljih, kjer Slovenci prebivajo. Vsi ti predlogi in vse te interpelacije pak so našle pri visoki vladi premalo ali celo nič uslišanja, dasiravno izvirajo iz mnogokrat izrečenih želj prebivalstva in dasiravno so tembolje opravičene, ker se na jasne besede člena 19. drž. osn. postav opirajo. Posebno na polji učnega jezika smo še zmirom na onem stališču, katerega se je ob svojem času zljubilo grofu Leonu Thunu poprijeti, po katerem so naše šole ne tolikanj izobraževališča, nego zavodi narodnega potujčevanja. Tudi sedanjí naučni minister hodi po tem razhojenem potu svojih prednikov, da, on hodi še dalje in nam jemlje celo drobtine narodne ravnopravnosti, katere so nam njegovi predniki podelili v kakem trenutku dobrodušnosti.

Slovenski narod, s številom prebivalstva 1,200.000 duš, živi v kompaktni celoti od Mure in Drave tja do jadranskega morja, in od vzhodne meje južnega Tirola pa do ogersko-hrvatske meje. Na tem oblastji je samo v nekaterih mestih in trgih en del prebivalstva nemški ali nemškega jezika, v Gorici in v Primorji tudi italijanskega jezika zmožen. Večina prebivalstva pak, kakih 97%, je samo slovenskega jezika zmožna, ona si je svoje narodnosti zavedla ter si je kljub sto in stoletnim neugodnim, njeno duševno življenje zatirajočim razmeram vendar svojo narodno lastitost obranila.

Na tem ozemlju, kjer Slovenci prebivajo, je petnajst od države vzdrževanih srednjih učilišč, in sicer: osem višjih gimnazij, namreč v Mariboru, Celji, Celovci, v Ljubljani, v Novem mestu, v Trstu, Gorici in Kopru; dve realni gimnaziji, namreč v Beljaku in Kranju, in tudi deželna gimnazija v Ptui dobiva od države na leto 3500 gl. podpore. Potem je v tem ozemlju še pet višjih realk, namreč: v Mariboru, v Celovci, v Ljubljani, v Trstu in Gorici. Na vseh teh srednjih šolah

je učni jezik nemški ali italijanski. Slovenci pak, katerih je 1,200.000, nima jo niti ene srednje šole, na kateri bi učenci slovenske narodnosti — in teh je na onih učiliščih večina — poduk v svojem materinem jeziku uživati mogli.

Gospoda moja! kje je tukaj enaka pravica za vse? Ali bi bili mi Slovenci samo za to, da za državo bremena nosimo, dobičkov pravne države pa, katera vendar bi morala vse svoje narode z enako ljubeznijo objemati in katera osobito tu ima narodne pravice vsem v enaki meri dati, ne bi imeli?

In vendar se moramo baš mi Slovenci hvaliti, da smo vsak čas zvesto pri Avstriji in njeni svetli vladarski rodovini stali, da smo v vojni nevarnosti z veseljem svojo kri za domovino prelivali, in v mirnih časih teška državna bremena voljno nosili. In tudi denes, kakor nekdanj je slovanski rod pripravljen, za obstanek Avstrije vedno s krypto in imenjem potegniti se, tolikanj iz podedovanega domoljubja, kakor v zavesti, da mu je baš mnogojezična ustavna Avstrija naj boljše poročstvo za ohranjenje in razvijanje njegove narodnosti.

Tembolje nas vedno zanemarjevanje naših opravičenih narodnih terjatev boli, ker se nam s tem pomočki do omike in razvoja odtegujejo.

A ne samo iz razlogov narodne ravnopravnosti moramo to terjati, mnogo boljše zato govori še pedagogična potreba, da se slovenski učni jezik na srednjih šolah uvede.

Učenec slovenske narodnosti se pač nauči po nekaterih srednjih šolah nekoliko nemškega; pa ker doma samo slovenski govori in ker tudi ljudska šola gotovo ima višje namene, nego da bi učencem samo fraze in besede v nerazumljivem jeziku v glavo vtepala, tako stopi učenec slovenske narodnosti v prvi razred srednje šole skoraj brez vsega znanja slovenskega jezika, in vendar je takoj prisiljen vse učne predmete v tem jeziku poslušati. Zdaj pa si mislite, gospoda moja, žalostni položaj takega, učnega jezika nezmožnega učenca in lahko izpoznate škodo, katera iz tega izvira, za duševno razvijanje učenčeve.

Več izvrstnih pedagogov, ki so kot profesorji v srednjih šolah v slovenskih krajih delovati priliko imeli, kateri so si tedaj kot pedagogi dovolj praktičnih izkustev pridobiti mogli, je že 1870. leta g. naučnemu ministru, kateri tudi zdaj to mesto zavzema, spomenico izročilo, in je z živimi barvami slabo stanje opisovalo, katero se ima kot nasledek takih nenaravnih odnošajev za učence slovenske narodnosti smatrati: „Nerazumljenje predavane stvari“, tako govori ona spomenica, „jako težko zavira duševno moč učencev. Kako more učenec samostalne

razsodbe in sklepe iz česa delati, čemur niti premise razumel nij, baš zavoljo pomanjkanja jezikovega razumljenja. Dečku se nenkrat odteguje živo-zdrava atmosfera njegove mladosti in za prvi sladki življenjski sanj se mu zamenja obilica praznih, njemu nerazumljivih besedi, katere se ne morejo v njegovi duši na nič navezati. Dečko se na prvo stopinjo duševnega razvoja nazaj postavi; on mora, presajen v drug jezikov in mišljenski svet, v drugič potročiti se. Zato se hlapčevsko obeša na črko učne knjige in ne razumeva ustno danih pojasnjevanj učiteljevih. Zato je tolko brezsmiselnega učenja na pamet, zato se mori in duši vsako svobodno, samostalno in zavedno preiskavanje. Iz teh odnošajev se mora prav malo in samo najboljše duševno obdarovanih učencev osvoboditi in to stoprv po mnogo letih.“

Ali nij po tem od strokovnjakov narejenem popisovanju s pedagogičnega stališča zavržljivo, da, za učence slovanske narodnosti kruto, da se jim odteguje edino mogoče omikanje v njihovim materinem jeziku?

Med tem pa ko govorim za vpeljanje slovenskega učnega jezika v srednjih šolah, mi nikakor nij v misli, da bi se nemški jezik iz njih izrinil in da bi se naši učeči se mladini vzelo sredstvo, naučiti se v srednji šoli popolnem nemškega jezika.

Mi Slovenci ne le da vedno živahno občujemo z nemškimi sosedi, tudi nemška svetovna literatura je, iz katere smo dozda in bomo bržkone še dolgo zajemali splošno omiko. Iz tega razloga se nam ne zdi le koristno, nego nepogojno potrebno, da se naša mladina v srednji šoli nemškega jezika nauči. K temu pa nij treba naglega, vsa pedagogična načela provračajočega prehoda od slovanske ljudske šole k čisto nemški ali italijanski srednji šoli, k temu nij treba izrivanja slovenskega jezika iz srednje šole, nasproti — le na podlogi popolnega znanja materinega jezika se da tuj jezik dobro naučiti.

Od kod, gospoda moja, morejo, ako se slovenski jezik tako odriva, naši olikani stanovni, advokati, notarji, zdravniki, uradniki, duhovniki itd. imeti ono znanje slovenskega jezika, ki jim je pri občevanju z narodom tako potrebno? Od kod hočejo zajemati ljubezen do svojega naroda, kje morejo imeti oni čut skupnosti s svojim ljudstvom, ki je tako potreben za ugodno razvijanje narodnih in splošnih razmer?

Najmanjše tedaj, kar moremo terjati, je vpeljanje slovenskega jezika kot učnega, in sicer najprvo v spodnjih razredih onih srednjih šol, v katerih imajo učenci slovenske narodnosti večino. Ko bi na posameznih učiliščih tikoma tega imela pomišljanja biti,

bi se lahko ustanovile paralelke sè slovenskim uènim jezikom. Razumeje se samo ob sebi, da bi se tudi v teh spodnjih razredih nemškemu jeziku moralo dati toliko ur, da bi se ga uèenci do vstopa v višje razrede lahko popolnem naučili.

Naj se mi ne oèita, da nemamo knjig ali uènih moèi, kakor je to rada storila vlada ob svojem èasu, ko je odgovarjala na različne dotiène interpelacije.

Kar se tièe uènih sredstev, jih deloma uèe imamo, kar jih pa manjka, so uèe v rokopisu dovršena, in tudi od slavnega nauènega ministerstva potrjena, da tiskanje nema nobene ovire, in sicer tem manje, ker je kranjski deželni zbor dovolil svoto 10.000 gold. za izdajo uènih knjig v slovenskem jeziku. Ako pa tudi nij vseh uènih sredstev za srednje šole v slovenskem jeziku, so pa v srbsko-hrvatskem za gimnazije in realke v Dalmaciji pa trojedinem kraljestvu. Ker si pa sta slovenski in srbsko-hrvatski jezik tako blizu v rodu, da vsakdo, kdor je enega teh dveh jezikov zmožen, tudi drugega razumeje, bi se za nekatere predmete brez ovinkov lahko v srbsko-hrvatskem jeziku tiskane knjige v slovenskih srednjih šolah rabile.

Tudi zmožnih uènih moèi nam ne manjka za slovenske srednje šole. Trebalo bi le gledé tega naredbe slavnega uènega ministerstva, da bi se nam dale konèno tako zaželene srednje šole.

Gospoda moja! Ne preslišite v tej visoki hiši naših opravièenih želj, in obznanite s sprejetjem od mene predlagane resolucije svojo voljo, da vam je zares do tega, da izvedete principe svobode in enakopravnosti za vse povsodi v Avstriji."

Iz državnega zbora.

Z Dunaja 29. marca. [Izv. dop.]

Zopet ste bili dve važni seji, v katerih so posebno Slovani možato klicali po narodni pravici, katera se nam v šolah še vedno krati.

Prvije govoril gf. Coronini za goriške srednje šole. (Njegov govor prinesemo po stenografiènem zapisniku. Uredn.)

Poslanec Veber z Moravskega pravi, „da je §. 19 državnih osnovnih postav, ki vsem narodom enake pravice daje in se še dan denes šopiri na papirji, v istini izgubil se in nij niti truda vredno iskati ga. Na Moravskem Slovanje nemamo nobenih šol, kajti dve celi in dveh pol — to so le drobne, ki od mize nemške gospode padajo. Meni in mnogemu poštenemu možu je jasno, da se je „justitia regnorum fundamentum“ res v disponibiliteto djala. Ako se hoèe ravnopravnost uvesti, ako se hoèe da so enaka bremena enake dolžnosti, mora se za èeško prebivalstvo to storiti, kar se za nemško v obilici“. Govoreè o c. kr. uradnikih, ki ne znajo dovolj slovanskega jezika, vpraša, kako morajo taki svoj poklic izpolnovati in klièe Nemcem: Poravnajte ostra protivja, složite se v svetišèi prave omike, potem bo domovina cvela in moèna postala.

Dr. Meznik pravi odgovarjaje na očitovanje enega predgovornikov, da je volilna reforma storila konec vsem „državopravnim iluzijam“ ki so oprta na umetna, nenaravna stališèa tako-le: „Jaz mislim, da volilna reforma od 2. aprila 1873 nij še omega

(konec) našega ustavnostnega razvoja; in jaz mislim, da bi bil predgovornik rajši opustil govoriti o umetnih stališèih, kajti „kdor maslo na glavi nosi, naj na sonce ne hodi.“ Èe se ta volilna reforma pogleda, sme se reèi, da nij nobene bolj umetne osnove nego ta, da se nemški narodnosti v deželnih zborih in državnem zboru večina dobi. No, te razmere gotovo ne bodo vekomaj trajale, kajti pravica in resnica bo na konec vendar enkrat prodrila in jaz mislim, da naš (slovanski) rod ne bo zastoj čakal, da bo dobil enako pravico na polji srednje šole. Ako se nam oèita, da zanemarjamo duševne interese slovanskega ljudstva, zavraèam jaz to očitanje naravnost. Slovanski kmet se glede izobraženja zmirom more meriti z nemškimi, da si je vse za njegovo izobraženje storila le stranka in ne vlada... Nemški jezik in nemška literatura ima svojo veljavo, saj smo se je vsi uèili. Ali eno naj se stori, pa drugo ne opusti; pri vsem spoštovanji do nemšèine je za nas prirojena dolžnost, tudi slovanski jezik in slovanska literatura gojiti in mi bi etièno dolžnost oskrnili, ko bi tega ne storili. Res je, da bi se nekateremu (na pr. našemu Dežmanu. Ur.) zdelo, da bo bolje po sveti izhajal, èe svoj materini jezik zanemarija ter se samo v nemškem izobrazi. Ali, gospoda moja, èlovek ne živi samo ob kruhu, ter gotovo je dolžnost vsacega, katerega je bog kot Slovana ustvaril, da kot Slovan umrje.“ — Govornik dalje razklada, kako brezobzirno je vlada slovansko gimnazijo v Trebièu pomenèila, „ne iz potrebe, nego iz političnih uzrokov, namreè da bi slovanski narodnosti krivico storila“ (ugovarjanje na levièi).

Bažant skuša Meznika pobijati in vlado zagovarjati.

Dr. Fandrlik ostro graja vlado in daje razumeti, da utegnejo moravski èehi državni zbor zapustiti. On nasvetuje, naj se 3000 gld. državne podpore da èeški realci v Prosnici.

Dr. Zaillner odgovarja od nemške ustavoverne strani. Potem se v debato spravi razpušèena prosniška založna. Fanderlik vlado dolži kriviènosti v tej stvari.

Dr. Rapp s Tirolskega podpira želje, ki se izrekajo zavoljo ravnopravnosti v šolah ter kaže na Tirolsko, kjer je med Lahi in Nemci popolna jezikova ravnopravnost.

Potem pride na vrsto resolucija, katero sam budgetni odbor nasvetuje za ravnopravnost Rusinov. Pri tej priliki so se zopet med soboj spopáli Rusini in Poljaki.

Dr. Meznik je skušal še, da bi resolucijo o ravnopravnosti jezikov na srednjih šolah, ki samo za Rusine, ali za Galicijo velja, na vse dežele raztegnila se, v katerih je mešano prebivalstvo. To se ve brez vspeha.

Budgetni odsek potem naznanja, da je dr. Vošnjakovo resolucijo (glej Vošnjakov govor na prvem mestu Ur.) v pretres vzel, pa da svetuje, naj zbornica preide preko nje na dnevni red.

Dr. Vošnjak v krepkem govoru pobija nasvet budgetnega odbora in Dežmanovo govorjenje v zadnji seji. (Tudi ta govor dr. Vošnjaka prinesemo po stenografiènem zapisniku. Uredn.)

Dežman hoèe govoriti, a predsednik in zbornica so uèe tako naveličani, da Dežman niti besede ne dobi.

V seji 28. t. m. je Roser nasvetoval resolucijo, naj se jezuitje iz cesarstva izpode. Potem je bilá nadaljevaná budgetna debata, in sicer o ljudskih šolah.

Poslanec Cienciala toži, kako vlada zanemarija slovansko prebivalstvo v Šleziji, katero se nesramno in za državni obstanek nevaren naèin germanizira. Govornik nasvetuje dotièno resolucijo.

Dr. Razlag govori za kranjsko šolstvo in terja državne podpore zanje. (Govor pride po stenografiènem zapisniku. Ur.)

Dr. Vošnjak izroèi pismeno resolucijo: „naj vlada skrbi za to, da se uèiteljska izobraževališèa v Mariboru, Ljubljani, Gorici, Celoveci in Trsta tako uredijo, kakor je potrebam slovanskega prebivalstva in državnim osn. postavam primerno“.

Winkler terja podporo za Dalmacijo 18.000 gold. in za Istro 8.000, za Goriško pa 6 000 gold. podpore.

Poroèevalec Brestl se ustavlja Razlagovim in Winklerjevim nasvetom, ki tudi pri glasovanji padejo, le za Istro se dovoli 8.000 gold.

Potem so se vršile volitve v delegacijo. Voljeni so za Kranjsko: Delegat dr. Schaffer, (namestnik: dr. Razlag); Štajersko: za delegata Rechbauer in Carneri; (za Koroško: Ritter; za Goriško: delegat Coronini, (namestnik Winkler), za Istro: Franceschi; za Trst Teuschl. Herbst in Giskra sta vendar tudi voljena.

Politièni razgled.

Notranje dežele

V Ljubljani 30. marca.

Zanimanje o naši avstrijski notranji politiki se zbira vse okolo obravnavanj in posvetovanj v **državnem zboru**, o katerem pak na drugem mestu poročamo.

Ogerska gospodska zbornica je imela 28. t. m. posvetovanje v urejenje zemljišènega davka, a glasovati nij mogla, ker je bilo samo 37 udov navzoènih. — Poslanska zbornica ima to leto novo volilno postavo in preustrojenje mej posameznih okrajev sklepati.

Vnanje države.

Razmere med **Srbijo** in visoko porto so postale prijaznejše, i tikoma Zvonnikovega pitanja, i tikoma železnice. „Vidov dan“ dobiva iz turške stolice senzacijonelno vest, da hoèe novi veliki vezir Avni-Paša na vsak naèin osigurati prestol sultanovemu sinu, zato si jako prizadeva, da bi različne poveljuke na svojo stran dobil. Zato pa stranka, kateri vse novo smrdi, dela na to, da bi vezir padel. Sicer pa ne vemo, koliko je na celi novici gotovega.

V seji **francoske** zbornice od petka se je debata o novem utrjenji Pariza konèala sè sprejetjem komisijnih predlogov. Uèe v èetertek je proti tej toèki govoril predsednik komisije deveterih, Lasteyrie, in potem oberst Denfert bodisi iz vojaških, bodisi iz financijelnih razlogov. Tudi Thiers je bil proti predlogu orjaškega utrjenja. Toda šovinizem je premagal mirno premišljenje, in Francoska ima izpeljati projekt, ki je cenjen na 60 milijonov, a ki bode vsaj dvakrat toliko stal, ako ne trikrat. Ker je permanentna komisija imenovana in projekt utrjenja sprejet, se zborovanje odloži.

K domaèim zadregam **španske** vlade se pridružuje še vedno manjše upanje na Kubi. Najnovejša proklamacija generalnega kapitana zaradi mobiliziranja vseh prebivalcev, ki mogo orožje nositi, je dozdej nevtralnim kmetom uzrok, da se pridružujejo o klicanjem „svobodna Kuba“! upornikom. Kakor amerièanski listi pišo, so uporniki

nedavno veliko zmago dobili. Kuba je iz začetka upora uže 100.000 vojakov požrla, katerih zdaj manjka v Pirenejah, da bi Don Karlosa domov zapodili.

Nemški državni zbor je imel v soboto zadnji sejo pred začetkom velikonočnih počitnic. Imelo bi biti sklepanje še le danes, pa ta misel se je razbila ob svojeglavne ultramontance, ki hočejo pirhe v krogu svojih družin jesti. Ta parlamentarični prenehljaj bo trajal bržkone do 13. aprila; potem se začne takoj posvetovanje o vojaški postavi. Tedaj je menda zopet vse boljše v redu, in delovanje za kulisami je bržkone malo popustilo. — Ultramontanci — kakor je povsod njih nesramna navada — vidijo v Bismarckovi bolezni tisti „božji prst“. Toda menda je enaka funkcija božjih udov tudi to, ako je Ledochowski, božji mož, v svoji komorici v ostrovske ječi na srce zbolel. Se ve da, njegovo mučeniško srce je veliko trpelo!

Domače stvari.

— (Politično društvo „Slovenija“) je imelo v nedeljo občni zbor in se je preustrojilo v „katoliško politično društvo.“ Svobodomiselnih elementi so in bodo torej iz tega društva, ki itak uže skoro nij več živelo, izstopili in treba bo misliti na novo izključivo narodno slovensko društvo s svobodnimi načeli.

— (Narodna čitalnica novomeška) je napravila v nedeljo dne 29. marca 1874 pri gosp. E. Mehori, večerno kratkočasnico; igrala se je burka: „Strah v kuhinji“.

— (Iz Gornjega grada) se nam piše, da se napravi (uže v tretjič) dne 6. aprila diletantno gledališče, pri katerem se bode predstavljal „Župan“ šaloigra in „Dvoboj“ veseloigra. Uljudno se vabijo vsi čestiti domoljubi in prijatelji narodnega gledališča. Začetek ob 7. uri zvečer.

— (Iz Gorice) se nam piše: Sredo 25. marca smo bili pri besedi, ki jo je napravila Solkanska čitalnica. Po pravici moramo priznati, da so nam napravili vrli solkanski kmetski fantje prijetno zabavo. Želeli bi bilo, da bi baš v Solkanu šestokrat se osnovala enake zabave kajti priprosto ljudstvo se na tak način najbolje spodbudi za slovensko reč. Prijetno je bilo videti polno dvorano kmetjskih fantov in deklet. Nismo se nadejali tako lepo vbranega petja od priprostih fantov pevcev; „domovina“ in „na straži“ ste si morali na občno zahtevo ponoviti. Največjo zaslugo se mora priznati g. učitelju T. Jugu, kateri si je neutrudljivo prizadeval, da je napravil pevski zbor iz samih kmetjskih mladeničev. Učitelji iz okolice, posnemajte Vašega kolego g. Jugo! Z lepim petjem boste mnogo pripomogli do narodnega vzbujanja mej prostim ljudstvom.

— (Iz Idrije) se nam piše: Pri nas vladajo zdaj hude bolezni: kozé, pljučnica in vročinska bolezen. Veliko ljudi je uže umrlo. Malo hiš je brez bolnikov. Ravno tako v okolici.

— (Šolstvo). Pri naučnem ministerstvu se zdaj posvetuje odbor veljavnejših avstrijskih učiteljev in šol. nadzornikov o učnih črtežih za učiteljska, za meščanske in ljudske šole.

— (Premembe v učiteljskem stanu). V Cerknico pride za 2. učitelja učit. kandidat, g. Žvagen in v Mengeš na enako mesto g. Kalčič.

Izpred porotnega sodišča.

(Konec.)

Zatoženec Matevž Šimenec, 19 let star fant, taji, da bi bil tisti večer med molitvijo iz hiše zginil in zažgal, česar ga priče dolže.

Jarnej Šimenec, 55 let star, šepast mož, pravi, da je popolnem nedolžen tega, česar ga zatožba dolži, da bi bil svojega sina Matevža napeljal, naj zažge. Vse, česar ga priče dolže, je napravilo le sovraštvo do njegove osebe. — On je kajžo l. 1866 od Blaža Šimenca, najstarejšega sina svojega brata kupil in v njej mirno stanoval, dokler si Jaká Šimenec nij začel njegovo posestvo prisvajati, in je umestil Valpotičevo družino v kajžo. Da se je visoko zavaroval, to zatoženec zanikava, ker z 400 gld. mu ne bo mogoče kajže zopet sezidati, blaga pa mu je še več pogorelo, ko za 200 gld. Da bi bil kaj svojega pohištva ali orodja pred ognjem preč spravil, to je laž. Razen ene stare železne peči in ene kadi, ki jo je dal svoji hčeri za doto, nij se odpeljalo nič. Da je omenjenih 5 zajčkov odpravil, ima svoj uzrok v tem, ker so v hlevu preveč podkopavali. Svojo kravo je pustil zato neprivezano, ker ga je stara Valpotička zato prosila, da bi napravila več gnoja. Krompir je pustil zato na prostem, kjer je v keldru močno gnul. Vozička pa nij tisti večer zato spravil, ker je nameraval z njim iti še po dile. Obtoženec pravi, da to, česar ga Reza Valpotič dolži, je vse laž. Valpotič se je njemu ponujala, on pa kot pošten zakonski mož, je njeno ponudbo, najprvo prijazno in s smehom, potem pa ostro odbil.

Priča Reza Valpotič 48 let stara ženska, ponavlja vse, kar obtožba zatoženca dolži. Ko nji votant g. Jevnikar omeni, da je Jarnej Šimenec izpovedal, da je pravi uzrok njenega sovraštva do njega neuslišana ljubezen, se začne priča najprvo jokati, potem pa postane kar divja.

„Ti grdi dedec, kdaj sem se tebi nastavljal? Boljšega pa uže še dobim, ko tacega nemarneža! Iz jasnega me naj strela ubije, če je to res, kar praviš. O ti kanacija! O joj! joj meni kaj tacega očitati!“

Obtoženec Jarnej Šimenec odgovori: G. dohtar londrot men' nej verjamejo, ona je, kar sem povedal.

Priče Ferd. Valpetič, Marija Šimenec, Marija Valpetič, Marija Šešek, vsi potrjujejo da je stari Šimenec orodje preč spravil, in da je obča misel, da je njegov fant Matevž na njegovo povelje zažgal, ker se je za nekaj časa iz hiše odstranil.

Priča Jera Javornik, 40 let stara ženska, je videla Matevž Šimenca, ko je gledal gori na hlev, tisti večer prej ko je začelo goreti. Hotela ga je vprašati, kaj dela, pa si je mislila: Baba, kaj gre to tebi mar! Stal in gledal je tako dolgo, da je plamen uže švilgal, in ko sem jaz zaupila, potlej je tudi on kričal da je ogenj. Matevž Šimenec pravi, da je to laž.

Priča Grega Javornik pravi, da ko se je Šimenec tako visoko zavaroval, odslej se je on (priča) zmirom bal, da bo gorelo in da nobeden drugi kot toženi nij zažgal. Njegova hiša se je bila uže užgala, pa so pogasili. Na vprašanje, ali terja kaj odškodnine pravi: Kaj bom terjal? hlače, pa ima ene same!

Priča Jaka Šimenec, 25 let star, je nečak obtoženčev. On pravi, da je njemu bajto

prodala Neža Gabrč in je rekla, da pisma, ki so bila do zdaj napravljena, niso za nič; njemu pa bo, da bo enkrat mir, dobro pismo dala. Potem je on kupil bajto, a nij niti krajcarja plačal. Prvosednik konstatira, da je bajto podedoval po svojem očetu Blažu Šimencu in jo je prodal Jarneju Šimencu, ker je na njo uže nekoliko izplačal. Jarnej je bil torej pravi posestnik bajte. Ker pa nij bila odpisana od posestva Gabrčevega in vknjižena, je Neža Gabrč, po goljufivem potu, bajto Jaki Šimencu izročila. Ko je Jaka Šimenec k ognji prišel, je hotel Jarneja Šimenca v ogenj vreči in to bi bil tudi storil, ko bi ne bili drugi ubranili. Na njegovo povelje pak so vendar razbili razsrjeni sosedje voz in drugo škodo delali. Jaka pravi, da je bajta 350 gold. vredna, 250 gl. je od banke „Slavije“ uže dobil, torej terja še 100 gold. To priči ne gre v glavo, da bajta nij njegova in da je to, kar je on sklepal z Nežo Gabrč, vse goljufija.

Priča J. Gabrč, je sosed obtoženčev. On se je ognja zmirom bal, ker mu je njegov rejnec 10letni Tone Debevec povedal, da je Šimenčeva hči, 10 let stara Mana, na paši pravila: „Jaka ne bo dobil bajte, pred bodo petelinčki na strehi skakali.“ Drugi dan mu je mala Mana rekla: „Naši uže preč vozijo, Jaka bo zažgal“, in tretji dan: „Zdaj ne bova več vkup pasla, bomo zažgali.“ Gabrč pravi, da se je drugi dan po ognji Matevž Šimenec približal njegovi hiši, in da bi ga bil ubil, ko bi ga bil dobil. Povprašan od prvosednika, kaj misli o kupčiji njegove žene in Jaka Šimenca, pravi: „Ja pismo smo popravili!“ Predsednik: „To se pravi pokvariti, ne popraviti!“

Župan iz Jarš pripoveduje, da sta oba obtoženca v občini na slabem glasu. Stari rad po semnjeh „zmika“, sin pa je še slabši, ljudem nagaja, še raji pa krade po polji. Ko sta Jarnej in Jaka Šimenec k njemu prišla, da bi se zarad kajže uravnala, rekel je njima: „Bolja je kumerna glihenga, ko mastna pravda.“ Uravnala sta se tako, da bo Jarnej Šimenec čez pol leta kajžo zapustil. Obtoženec Jarnej Šimenec, akoravno se mu od njega podkrižana poravnava prebere, trdi, da vse to nij res.

Priča Mana Šimenec, hči obtoženčeva, taji, da bi bila kdaj Tonetu Debevcu rekla, kar je on Gabrču pravil.

Priča Rakov Jožef pravi, da kar se je Šimenec tako visoko zavaroval, nij več v hiši spal, in da nij noben drugi zažgal, ko Šimenec in njegov fant.

Matevž Šimenec k priči: „To nij res, jaz in oče sva nedolžna! Mi nismo zažgali! Priča jezen: „No sem pa jaz zažgal!“

Peter Petek, zet obtoženčev in Jurij Žendar, svak obtoženčev, govorita na obtoženčevu korist. Petek pravi, da Jaka Šimenec mu streže po življenji, ker zmirom z nabito pištolo okrog hodi.

Priča Miha Virk in Miha Petek potrjuje, da je Jaka Šimenec tist dan, ko je gorelo v četrt ure od Rodic oddaljenem Viru bil, in vas še le zapustil, ko se je ogenj začel.

Priča Jakob Dobrin, prejšnji zastopnik zavarovalnega društva „Viktorije“, je obtoženca sam zavaroval. Zavarovalni znesek, se mu ne zdi previsok, ker z njim ne bo zatožencu mogoče hiše sezidati.

Priča Ferdinand Frida, Čeh, potrjuje,

da je obtoženca v Kamnik peljal in da je bil v kanceliji zraven, ko so mu rekli, da je bajta njegova.

Po zaslišanji še nekaterih prič predsednik proglasi, da je obravnava končana. Sodnija se v stransko sobo pomakne in potem stavi porotnikom sledeče vprašanje:

I. Ali je Matevž Šimenec kriv, da je z naklepom, da bi požar nastal, dne 11. okt. 1873 proti osmi uri zvečer od svojega očeta Jarneja Šimenca posedeno kajžo v Rodici h. št. 5. zažgal, tako da se je ogenj vnel in tako tujo lastnino poškodoval in v nevarnost spravil?

II. Ali je Jarnej Šimenec kriv, da je svojega sina Matevža Šimenca nálašč napeljal da je ta dne 11. oktobra 1873 proti osmi uri zvečer od svojega očeta Jarneja Šimenca posedeno kajžo v Rodici h. št. 5. zažgal, tako da se je ogenj vnel in tujo lastnino poškodoval in v nevarnost spravil?

Državni pravdnik g. Grdešič dokazuje v skoraj uro trajajočim lepem slovenskem govoru krivdo obtožencev. On pravi, da denašnja razprava porotnikom kaže, kako daleč vodi lakomnost in sovraštvo. Kaže pa tudi kako je ljudstvo na deželi še zauemarejeno in koliko skrbi je še treba za izobraženje ljudstva. Državni pravdnik pravi, da obtoženca ko bi bila kdaj slišala kaj šolskega poduka, ne bi sedela denes na obtožni klopi, kajti bolje bi znala razločevati krivico od pravice. Državni pravdnik potem dokazuje, da sta obtoženca res zločina požiganja res kriva in nasvetuje porotnikom, da obema vprašanjem pritrldijo.

Zagovornik dr. Rudolf pravi, da je vsa zatožba sezidana na izpovedkah malih otrok na blebetanji starih bab in na govoricah sovražnih vaščanov. Dokazano pa faktično nij prav nič. Zagovornik potem ugovarja dokazovanju državnega pravdnika in priporoča porotnikom, naj obtoženca za nekrivega spoznajo.

Porotniki se pomaknejo v stransko sobo in odgovore po tri četrt ure trajajočim posvetovanju:

I. vprašanje: Ne! z 7 proti 5 glasovom.

II. vprašanje: Ne! z 8 proti 4 glasovom.

Sodnija na podlagi tega izreka porotnikov (ker morajo porotniki z dvema tretjinami glasovati da velja „kriv“) naznani obtožencema da sta nekriva.

Stari Šimenc prvosedniku roko poljubi.

—0—.

Razne vesti.

* (Časnikov) izhaja v samem Londonu 226. Najvažnejši med temi so: „Daily Telegraph“, ki se tiska v 170 tisoč iztisih, „Standard“, ki se tiska v 140 tisoč iztisih, „Daily News“ z 90 tisoč in „Times“ z 70 tisoč iztisi. Na Nemškem izhaja okoli 2500 novin, večina na Pruskem. V Avstriji izhaja blizu 600 listov, na Švicarskem pa 412, kateri imajo od 500 do 1000 naročnikov.

Poslano.

Vsem bolnim moč in zdravje brez leka in brez stroškov.

Revalesscière du Barry
v Londonu.

Odkar je Nj. sv. papež po rabi izvrstne Revalesscière du Barry srečno zopet ozdravel in je mnogo zdravnikov in bolnišnic njeni učinek pripoznalo, ne bo nikdo več nad močjo te drage zdravilne hrane

Izdatelj in za uredništvo odgovoren: Ivan Semen.

dvomil in navedemo sledeče bolezni katere brez porabe zdravila in brez stroškov odstrani: bolezni v želodeci, v živcih, na prsah, pljučah, jetrah, na žlezah, na slizni koži, v dušnjaku, v mehurji in na ledvici, tuberkole, sušico, naduho, kašelj, neprebavljivost, zapor, dristo, nespečnost, slabost, zlato žilo, vodenico, mrzlico, vrtoglavico, naval krvi, šumenje v ušesih, medlico in bljevanje tudi ob času nosečnosti, scalo silo, otožnost, sušenje, revmatizem, protin, bledico. — Izpisek iz 75.000 spričeval o ozdravljenji, ki so se vsem zdravilam zoperstavljale:

Spričevalo št. 73.877.

589, Wienerthorgasse, Ofen.

28. februarja 1872.

Samo 2 dni sem užival Revalesscière. To izvrstno zdravilo je pri meni, v mojem obupnem položaji čudeže storilo, zaradi česar to zdravilno sredstvo smelo drugo razodetje za trpeče človečanstvo imenujem. Izvrstna Revalesscière me je od nevarnega katara na pljučah in v dušnjaku, od vrtoglavice in tiščanja v prsih odrešila, katere so vsem lekom kljubovale. To čudežno zdravilo zasluži torej največjo hvalo in se more trpečemu človečanstvu najboljše priporočiti.

Florijan Köller,

c. k. vojaški upravnik v pokoji.

V plehastih pušicah po pol funta 1 gold. 50 kr., 1 funt 2 gold. 50 kr., 2 funta 4 gold. 50 kr., 5 funtov 10 gold., 12 funtov 20 gold., 24 funtov 36 gold. — Revalesscière-Biscuiten v pušicah 2 gold. 50 kr., in 4 gold. 50 kr. — Revalesscière-Chocolatée v prahu in v ploščicah za 12 tas 1 gold. 50 kr., 24 tas 2 gold. 50 kr., 48 tas 4 gold. 50 kr., v prahu za 120 tas 10 gold., za 288 tas 20 gold., — za 576 tas 36 gold. — Prodaje: Barry du Barry & Comp. na Dunaji, Wallfischgasse št. 3, v Ljubljani Ed. Mahr, v Gradcu Oberanzmeyer, v Emsbraku Diechtl & Frank, v Celovcu P. Birnbacher, v Lenci Ludvig Müller, v Mariboru F. Koletnik & M. Moric, v Meranu J. B. Stockhausen, kakor v vseh mestih pri dobrih lekarnjih in specerijskih trgovcih; tudi razpošilja dujaška hiša na vse kraje po poštah nakaznicah ali povzetjih.

Tuji.

28. in 29. marca.

Evropa: Pichler iz Gradca.

Pri Slonu: Dolar iz Vinkeln. — Neumiller iz Trsta. — Braun, trgovec z Dunaja. — Kulakovski, inženier iz Beljaka. — Arko, Mahkovič z Jané. — Križaj z Dunaja. — Hodnik iz Il. Bistrice. — Debeljak iz Predvorja. — Vergna, c. kr. dav. adjunkt iz Gradiške. — Golobič, Vavken iz Cerklj. — Friče, Jernovšek iz Bilice. — Rosnitsky, Stör iz Dvora. — Gibbon iz Trsta. — Herman iz Gradca. — Lerchenfelder iz Celja.

Pri Maličih: Eisler, potnik z Dunaja. — Polansky, štac. šef. iz Saplone. — Kohn, trgovec iz Jako. — Gabriel Rudolf, rud. oskrb. iz Idrije. — Schreier, potnik, Abeles, trgovec, Müller, trgovec z Dunaja. — Goldschmidt se soprogo iz Trsta. — Wodi, potnik, Wodi, potnik z Dunaja. — Globočnik Joh. in Leop. iz Železnikov. — Sartori iz Trsta. — Gospodična Mayd iz Gradca. — Gospa pl. Stembühl iz Celovca.

Pri Zamorci: Zalar iz Reke. — Podokar iz Rakeka. — Binder iz Gradca.

Dunajska borza 30. marca.

(Izvirno telegrafično poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	69	gld.	20	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	73	"	60	"
1860 drž. posojilo	103	"	75	"
Akcije narodne banke	962	"	—	"
Kreditne akcije	205	"	50	"
London	111	"	80	"
Napol.	8	"	93 1/2	"
C. k. cekini	—	"	—	"
Srebro	105	"	60	"

S tar gospod se stlačenimi prsti si dovoljuje prositi silno važno avdijenco od svetlo-rumene dame, ki je v petek iz Gradca v Ljubljano popotovala.

Blagovoljna adresa J. T. poste restante v Ljubljani.

(80)

Specijelni učinek anatherinove ustne vode

od dr. J. G. Poppa na Dunaji, razložen od dr. Julija Janel, praktičnega zdravnika itd.

Zapisana na c. k. kliniki na Dunaji od gg. dr. profesorja Oppolzer, rekt. magnif. k. saškega dvornega svetovalca, dr. v. Kletzinski, dr. Brants, dr. Heller itd.

Ona je za zobno snaženje sploh. Raztopi po svojih kemičnih lastnostih slizo med in na zobeh.

Posebno priporočati je po kosilu, ker med zobovi zaostali mesni deli, ko začnejo gnjiti, zobe v nevarnost spravijo in hud duh iz ust dajejo.

Zelo v onih slučajih, kjer je vinski kamen uže začel delati se, se uspešno rabi, ker nasprotuje utrjenju. Kajti, če je le tudi najmanjši del kakega zoba se odlomil, loti se golega zoba takoj gnjiloba, zob se razruši in škoduje tudi zdrave zobe.

Da zobom lepo naravno barvo zopet, ker kemično raztopi in odmiče vsako prevleko.

Jako koristna je v tem, da ohrani čiste umetne zobe. Vzdržuje je v prvotni barvi, blesku, varuje je vinskega kamna in pred hudim duhom.

Utolaži ne le bolečine, ki je naredé otlí in vneti zobi, nego zavaruje, da se to dalje ne širi.

Ravno tako se izkaže anatherinova ustna voda tudi proti gnjilobi zobnega mesa in kot gotovo in zanesljivo utolažilno sredstvo bolečin v otlíh zobeh, in pri revmatičnih zobnih boleznih.

Anatherinova ustna voda lahko utolaži bol v najkrajšem času, ne da bi se bilo bati škodljivih nasledkov.

Nad vse cenljiva je anatherinova ustna voda v vzdržanji dobrega duha pri dihanji, potem v odstranjenji hudega diha in zadostuje vsak dan večkratno izmivanje ust s to vodo.

Ne more se zadosti priporočati pri gobastem zobnem mesu. Ako se anatherinova ustna voda komaj štiri tedne po napisu rabi, izgine bledost bolnega zobnega mesa in na njeno mesto pride prijetnejša rožna barva.

Ravno tako izvrstno se izkaže anatherinova ustna voda pri rahlih zobeh, na katerem zlu toliko scrophuloznih trpi, ko tudi, ako v višje starosti zobno meso gine.

Gotovo sredstvo je anatherinova ustna voda tudi pri lahko krvavečem zobnem mesu. Urok tega je slabost zobnih cevij. V tem slučaju je trda krtačica zelo potrebna, ker zobno meso scarificira, po čemer nova delavnost nastopi.

Se dobiva: (16—2)

v Ljubljani pri Petričič in Pirker-ji — Jos. Karinger-ji — A. Krisper-ji — Eduard Mahr-u — Fer. Melh. Schmitt-u — E. Birschtz-u, lekarji; — v Kranji pri L. Krisper-ji — Seb. Schaunig-u, lekarji; — v Püberg-u pri Herbst-u, lekarji; — v Varaždinu pri Halter-ji, lekarji; — v Rudolfovem pri Dr. Rizzoli-ji, lekarji — Josef Bergman-u; — v Krškem pri Fed. Bömches-u, lek.; — v Kamniku pri Jahn-u, lekarji; v Gorici pri Pontoni-ji, lekarji — J. Keller-ji; — v Wartenberg-u pri F. Gadler-ji; — v Vipavi pri Anton. Deperis-u, lek.; — Postojni pri Kupferschmidt-u, lekarji; — v Škofjiloki pri C. Fabiani-ji, lekarji; — v Kočevji pri J. Braune-tu, lekarji; — v Idriji, c. k. rudarska lekarnica; — v Litiji pri K. Mühlwenzel-ji, lekarji; — v Radoljici pri Zalokar-jevi vdovi.

Odprtje kupčije.

Jemljeva si čast udvorljivo naznanjati p. n. občinstvu, da sva z uradnim privoljenjem pod trgovinsko sodsko protokolirano firmo:

„Pirchan & Pock“

v Mariboru, gospodska ulica, št. 110 ustanovila liquerno fabriko, in da se bodeva bavila s fabrikacijo naj-navadnejših žganj do najfinjših francoskih liquerjev, kakor tudi z Jamaica-rumom, s slivovcem in cognacom.

Zagotavlja p. n. naročnikom najbitrejšo postrežbo, ter se spoštljivo priporoča

(75—2)

Pirchan & Pock.

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“